

POSTANOWIENIE

Dnia 24 lutego 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jacek Gudowski (przewodniczący)

SSN Marian Kocon

SSN Bogumiła Ustjanicz (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku M. Ł.

przy uczestnictwie Skarbu Państwa - Prezydenta Miasta K. i A. Ł.

o zasiedzenie,

po rozpoznaniu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu niejawnym

w dniu 24 lutego 2010 r.,

skargi kasacyjnej uczestnika Skarbu Państwa - Prezydenta Miasta K.

od postanowienia Sądu Okręgowego w K.

z dnia 10 grudnia 2008 r., sygn. akt II Ca (...),

oddala skargę.

Uzasadnienie

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy w K. zmienił postanowienie Sądu Rejonowego w K. w ten sposób, że stwierdził, że M. Ł. i A. Ł. nabyli na prawach wspólności ustawowej małżeńskiej przez zasiedzenie z dniem 1 stycznia 1981 r. własność nieruchomości stanowiącej działkę numer 312 o powierzchni 1817m², położonej w K. przy ul. W., obr. 4, zabudowanej budynkiem mieszkalnym, która odpowiada parceli katastralnej 1. kat. (...)/3, objętej zniszczonym lwh 1 B. Istotne elementy dokonanych ustaleń faktycznych przedstawiają się następująco: Działka ewidencyjna nr (...) położona w K. przy ul. W. 6 powstała z podziału parceli katastralnej 1. kat. (...)/1; objęta była wykazem hipotecznym lwh 1 B., który uległ zniszczeniu. Stanowiła własność byłej Gminy B. i została wytyczona dla ojca wnioskodawcy B. Ł.,

który posiadał ją od 1950 r. Po uzyskaniu pozwolenia architektonicznego B. Ł. wybudował na tej działce, przy pomocy wnioskodawcy, budynek mieszkalny, w którym w 1953 r. zamieszkała cała rodzina. Zezwolenie na użytkowanie budynku udzielone zostało decyzją z dnia 18 kwietnia 1970 r. Rodzice wnioskodawcy zmarli - matka w 1954 r., a ojciec w 1980 r. Od czasu objęcia nieruchomości w posiadanie opłacany był podatek, początkowo przez ojca, a po jego śmierci przez wnioskodawcę. Po przejęciu posiadania nieruchomości wnioskodawca wykonał instalację wodociągową i gazową, doprowadzając wodę i gaz, ogroził działkę, zasadził żywopłot, kilka drzew oraz trawnik. Uważa się za właściciela i tak też postrzegają go sąsiedzi. Obecnie mieszka w opisanym domu z żoną i dziećmi.

Na wniosek Sądu Okręgowego Wojewoda wszczął z urzędu postępowanie administracyjne w sprawie stwierdzenia nabycia przez Gminę K. własności nieruchomości, które zostało zakończone umorzeniem postępowania w dniu 22 stycznia 2008 r. po stwierdzeniu, że nieruchomość ta nie stanowiła mienia państwowego. Postanowieniem z dnia 30 października 2008 r. Sąd wezwał do udziału w postępowaniu żonę wnioskodawcy A. Ł., a postanowieniem z dnia 29 maja 2008 r. pozostałych uczestników przez dokonanie ogłoszenia. Nie doszło jednak do zgłoszenia się innych uczestników.

Sąd Okręgowy uznał, że zarówno B. Ł., jak i wnioskodawca byli samoistnymi posiadaczami nieruchomości w złej wierze, które prowadziło do zasiedzenia. Spełnione zostały przesłanki z art. 172 k.c. po doliczeniu, na podstawie art. 176 k.p.c., okresu posiadania B. Ł. Z uwagi na to, że posiadana nieruchomość nigdy nie stanowiła mienia państwowego i nie mogła stać się mieniem komunalnym, co wynika z powołanej decyzji Wojewody, nie znajdują zastosowania w sprawie przepisy ustawy z dnia 14 lipca 1961 r. o gospodarce terenami w miastach i osiedlach (t.j.: Dz. U. Nr 22, poz. 159 ze zm.), które wyłączyły do dnia 1 października 1990 r. możliwość nabywania przez zasiedzenie własności nieruchomości państwowej. Wobec tego rozpoczęty w 1950 r. okres zasiedzenia zakończył się w 1980 r. Nabycie własności nieruchomości z dniem 1 stycznia 1981 r. nastąpiło przez wnioskodawcę i jego żonę, stosownie do art. 32 § 1 k.r.op. w brzmieniu obowiązującym do dnia 19 stycznia 2005 r., skoro małżeństwo zawarte zostało w 1964 r. i obowiązywał w nim ustrój ustawowej wspólności majątkowej małżeńskiej.

Uczestnik Skarb Państwa, Prezydent Miasta K. oparł skargę kasacyjną na obu podstawach objętych art. 398³ § 1 k.c. Naruszenia przepisów prawa procesowego

upatruje w niewłaściwym zastosowaniu art. 510 § 1 oraz art. 609 § 2 w związku z art. 670 § 1 k.p.c. i art. 677 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 379 pkt 5 k.p.c., polegającym na nieustaleniu właściciela nieruchomości i niewezwaniu go do udziału w sprawie, co mogło być podstawą nieważności oraz art. 510 § 1 i 2 związku z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 5 ustawy z dnia 10 maja 1990 r. przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych przez niewezwanie do udziału w postępowaniu Gminy K. Ponadto niewłaściwe zastosowanie art. 217 § 2 w związku z art. 227 i art. 13 § 2 oraz art. 610 § 1 k.p.c., art. 670 § 1 w związku z art. 316 § 1 i art. 13 § 2 oraz art. 391 § 1 k.p.c. spowodowało niewyjaśnienie wszystkich istotnych okoliczności sprawy, ponieważ pominięcie przerwy biegu terminu zasiedzenia i nieustalenie właściciela nieruchomości, jak też art. 328 § 2 w związku z art. 13 § 2 w związku z art. 670 § 1 i 677 § 1 i art. 378 § 1 oraz art. 391 § 1 k.p.c., które polegało na nierozpoznaniu sprawy w granicach zaskarżenia i nieodniesieniu się do zarzutu przerwania biegu zasiedzenia w dniu 22 września 2005 r. Naruszenie prawa materialnego wiąże z art. 32 ust 2 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o terenowych organach jednolitej władzy państwowej w związku z § 1 pkt 10 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 października 1948 r. o zmianie granic miasta K. i z art. 140 w związku z art. 172 § 1 i 2 k.c., których niezastosowanie doprowadziło do błędnego wniosku, że nieruchomość nie stanowiła własności Skarbu Państwa, zaś niewłaściwe zastosowanie art. 172 § 1 i 2 k.c. w związku z art. XLI § 2 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. przepisy wprowadzające kodeks cywilny oraz niezastosowanie art. 172 § 1 i 2 w związku z art. 177 k.c. i art. 10 ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny spowodowało uznanie, że małżonkowie Ł. nabyli własność nieruchomości przez zasiedzenie z dniem 1 stycznia 1981 r., podczas gdy najwcześniej mogło to nastąpić z dniem 2 października 2005 r. Niezastosowanie art. 123 § 1 pkt 1 w związku z art. 175 k.c. było przyczyną nieuwzględnienia, że bieg terminu zasiedzenia został przerwany przez wszczęcie postępowania windykacyjnego. Skarżący domagał się uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszym rzędzie należy ustosunkować się do podniesionych w skardze kasacyjnej zarzutów naruszenia prawa procesowego, które w ocenie skarżącego wskazują na nieważność postępowania. Uregulowanie art. 609 § 2 k.p.c. przewiduje, że wezwania innych zainteresowanych przez ogłoszenie sąd dokonuje, jeżeli wnioskodawca nie wskazał

ich, jak też może tego dokonać w wypadkach, które uzna za wskazane. Odesłanie do odpowiedniego stosowania przepisów o stwierdzeniu nabycia spadku co do ogłoszenia i treści orzeczenia zamieszczone w art. 610 § 1 k.p.c., którego skarżący nie powołał, dotyczy w szczególności art. 670 i art. 677 k.p.c., nakładających na sąd obowiązek działania z urzędu. Pierwotnie we wniosku jako zainteresowany uczestnik postępowania wskazana została Gmina K. Sąd Rejonowy postanowieniem z dnia 6 marca 2002 r. odmówił jej udziału w tej sprawie, którego nie zaskarżyła. Wezwał natomiast do udziału w sprawie Skarb Państwa-Prezydenta Miasta K. Po wydaniu decyzji o umorzeniu postępowania w sprawie stwierdzenia nabycia z mocy prawa przez Gminę K. prawa własności nieruchomości Sąd Okręgowy zarządził ogłoszenie, którym wezwał wszystkich innych zainteresowanych. Skoro jednak nikt się nie zgłosił, niemożliwe było ustalenie właściciela nieruchomości. Powołana decyzja wiążąco wskazywała, że Gmina K. nie wykazała nabycia prawa własności do tej nieruchomości, jak też Skarb Państwa nie wykazał swego prawa.

Zasiedzenie biegnie przeciwko osobie, która legitymuje się tytułem prawnym do nieruchomości, ale ze swego prawa nie korzysta; chodzi o aktualnego właściciela, nie zaś także o wszystkich jego poprzedników. Przewidziany art. 610 § 2 k.p.c. skutek niezgłoszenia się zainteresowanych obejmuje stwierdzenie, że w sprawie biorą udział wszystkie podmioty, których praw dotyczy wynik postępowania. Nie zasługiwał na podzielenie zarzut nieustalenia przez Sąd Okręgowy właściciela nieruchomości, a poprzez przywołanie przepisów regulujących postępowanie w sprawie stwierdzenia nabycia spadku, także niepodjęcia z urzędu działań, które do tego mogły doprowadzić. Niezależnie od tego, że nawet wskazane postępowanie administracyjne zostało zainicjowane przez Sąd, skarżący nie określa, jakie czynności powinny być podjęte, których Sąd zaniechał. Nietrafnie utrzymuje on, że doszło do nieważności postępowania. Gmina K. wiedziała o toczącym się postępowaniu, a nawet poprzez dokonane ogłoszeniem wezwanie dodatkowo została powiadomiona. Nie doszło również do naruszenia art. 510 § 1 i art. 609 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. Sentencja zaskarżonego postanowienia została prawidłowo sformułowana, skoro stwierdza, że własność nieruchomości nabyli przez zasiedzenie małżonkowie Ł. we wskazanym dniu oraz na prawach ustawowej wspólności majątkowej małżeńskiej, co czyni zadość wymogom przewidzianym art. 610 § 1 w związku z art. 677 k.p.c.

Nie naruszył Sąd Okręgowy art. 217 § 2 w związku z art. 227 i art. 13 § 2 oraz art. 610 § 1, 670 § 1 w związku z art. 316 § 1 i art. 13 § 2 oraz art. 391 § 1 k.p.c., ponieważ wniosek o przeprowadzenie dowodu z akt sprawy skierowanej przeciwko uczestnikowi o

wydanie będącej przedmiotem postępowania nieruchomości był złożony w postępowaniu pierwszoinstancyjnym. Niezależnie od tego, że skarżący nie powołuje związku z art. 382 k.p.c., podkreślenia wymaga, że fakt złożenia pozwu był bezsporny, jego odpis złożony został do akt, w apelacji skarżący podniósł zarzut nieuwzględnienia go przez Sąd Rejonowy. W tej sytuacji powoływanie się na naruszenie wymienionych przepisów, odnoszących się do oddalenia wniosku dowodowego, było chybione. Należało jednak przyznać skarżącemu rację, że obowiązkiem Sądu Odwoławczego, było na podstawie art. 378 § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c., rozpoznanie sprawy w granicach apelacji, które wyznaczają podniesione w niej zarzuty i wnioski, a następnie ustosunkowanie się do nich w uzasadnieniu. Niedokonanie tego może, w okolicznościach sprawy, uzasadniać zarzut naruszenia zarówno wymienionych przepisów, jak i art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 i art. 13 § 2 k.p.c., jeśli dotyczy zarzutu mającego wpływ na rozstrzygnięcie, a nadto czyni niemożliwym dokonanie kontroli kasacyjnej, co do zgodności orzeczenia z przepisami prawa materialnego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2007 r. II CSK 122/07, niepubl. i z dnia 24 kwietnia 2008 r. IV CSK 48/08, niepubl.). Podjęta przez uczestnika czynność, z którą wiąże on przerwanie biegu zasiedzenia, miała miejsce w dniu 22 września 2005 r., a zatem po upływie dłuższego okresu od przyjętej przez Sąd Okręgowy daty, w której doszło do nabycia własności nieruchomości przez małżonków Ł. Wskazuje na to brak znaczenia tej czynności dla rozpoznania sprawy. Nie może dojść do przerwania biegu terminu, który zakończył się przed tą czynnością.

Odnosząc się do zarzutów naruszenia prawa materialnego należy wskazać, że art. 32 ust. 2 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o terenowych organach jednolitej władzy państwowej (Dz. U. Nr 14, poz. 130), która weszła w życie 13 kwietnia 1950 r. i obowiązywała do 28 stycznia 1958 r., przewidywał, że majątek dotychczasowych związków samorządu terytorialnego z mocy prawa staje się majątkiem Państwa. Od 18 stycznia 1945 r. do obszaru Gminy Miasta K. włączona została gromada B., należąca do tego czasu do gminy T. (§ 1 pkt 10 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 października 1948 r. o zmianie granic miasta K. Dz. U. Nr 53, poz. 48, któremu przyznano wsteczną moc obowiązującą). Wbrew stanowisku skarżącego, nie stanowiło to podstawy do uznania, że Skarb Państwa był właścicielem spornej nieruchomości, zarówno w okresie posiadania go przez wnioskodawcę i jego poprzednika prawnego, jak i w czasie prowadzonego postępowania. Nie został przedstawiony przez niego tytuł wskazujący na takie uprawnienie, wymogu tego nie spełniało powołanie się na generalne przejęcie mienia organów samorządowych. Powołana ustawa nie przewidywała wymogu uzyskania przez jednostkę

organizacyjną Skarbu Państwa decyzji administracyjnej, stwierdzającej nabycie mienia samorządowego, badanie zatem, czy doszło do nabycia konkretnej nieruchomości mogło mieć miejsce w postępowaniu wieczystoksięgowym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 2000 r. III CKN 824/00, niepubl.). Sąd Rejonowy określał uczestnikowi termin do przeprowadzenia tego postępowania, ale działania w tym kierunku nie zostały podjęte.

Na podstawie art. 18 ust. 1 w związku z art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 10 maja 1990 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i pracownikach samorządowych (Dz. U. Nr 32, poz. 191 ze zm.) wojewoda wydaje decyzję w sprawie stwierdzenia nabycia przez gminę z mocy prawa mienia ogólnonarodowego, która jest wiążąca także w postępowaniu sądowym (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 9 października 2007 r., III CZP 46/07, OSNC 2008/3/30). Decyzja ta ma deklaratoryjny charakter, ale stanowi jedyny dowód nabycia mienia. Wynika stąd, że nieuzyskanie decyzji uniemożliwia skuteczne powoływanie się na nabycie. Wiążące jest zatem w postępowaniu kasacyjnym ustalenie Sądu Okręgowego, że nie zostały przedstawione dowody potwierdzające stanowisko uczestnika, że nieruchomość stanowiła mienie państwowe. Skutkowało to uznaniem za prawidłowe niezastosowanie przez Sąd Okręgowy art. 177 k.c., obowiązującego do 30 września 1990 r. Określenie okresu wymaganego do nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie dokonane zostało przy zastosowaniu art. XLI § 2 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Przepisy wprowadzające kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 94), ponieważ jego bieg rozpoczął się pod rządem dekretu z dnia 11 października 1946 r. - Prawo rzeczowe (Dz. U. Nr 57, poz. 319). Zarzut nieuwzględnienia przerwy biegu zasiedzenia wywołanej wniesieniem powództwa windykacyjnego był bezprzedmiotowy, bo wcześniejsze nabycie własności nieruchomości czyniło niemożliwym stosowanie art. 123 § 1 pkt 1 w związku z art. 175 k.c.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną, jako pozbawioną uzasadnionych podstaw w oparciu o art. 398¹⁴ k.p.c.